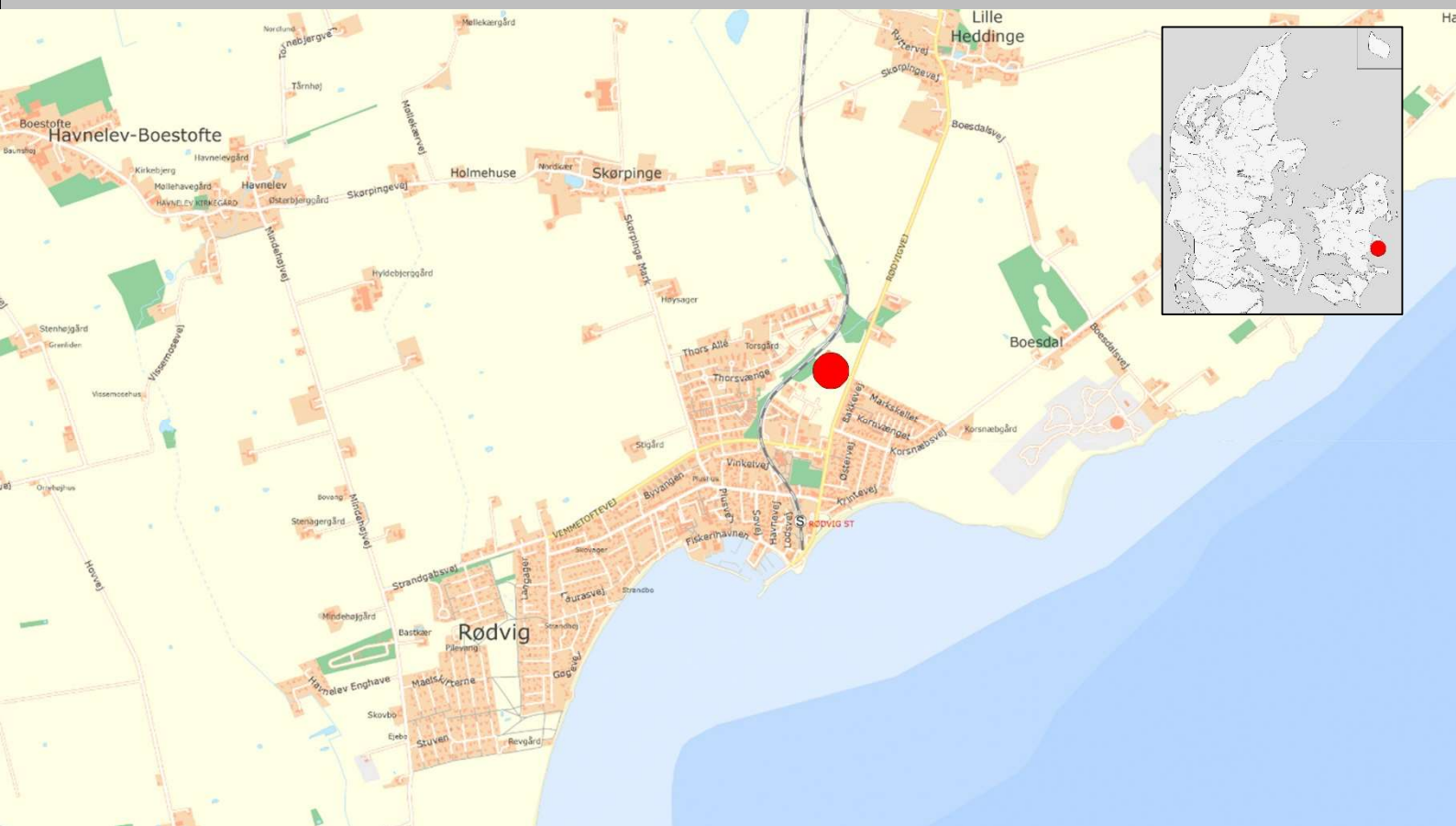

KNV 00440-02, Rødvigvej III (FHM 4296/2519)

Analyse af makrofossiler fra to palisadestolpehuller fra enkeltgravskulturen(/senneolitikum)

Marianne Høyem Andreasen, mag.art.

Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum

Nr. 1 2020

KNV 00440-02, Rødvigvej III (FHM 4296/2519)

Analyse af makrofossiler fra to palisadestolpehuller fra enkeltgravskulturen(/senneolitikum)

Marianne Høyem Andreasen, mag.art.

Indledning

I 2016 blev der gennemført en mindre udgravning af en del af et mellemneolitisk palisadeanlæg fra enkeltgravskulturen samt et mindre antal offergruber (figur 1) fra sen tragt bægerkultur i den nordlige del af Rødvig (KNV 00440-02)¹. Udgravningen blev forestået af arkæolog Pernille Rohde Sloth for Museum Sydøstdanmark. I forbindelse med udgravningen blev der udtaget jordprøver til floterings og makrofossilanalyse fra en række af lokalitetens anlæg.

Prøvebehandling

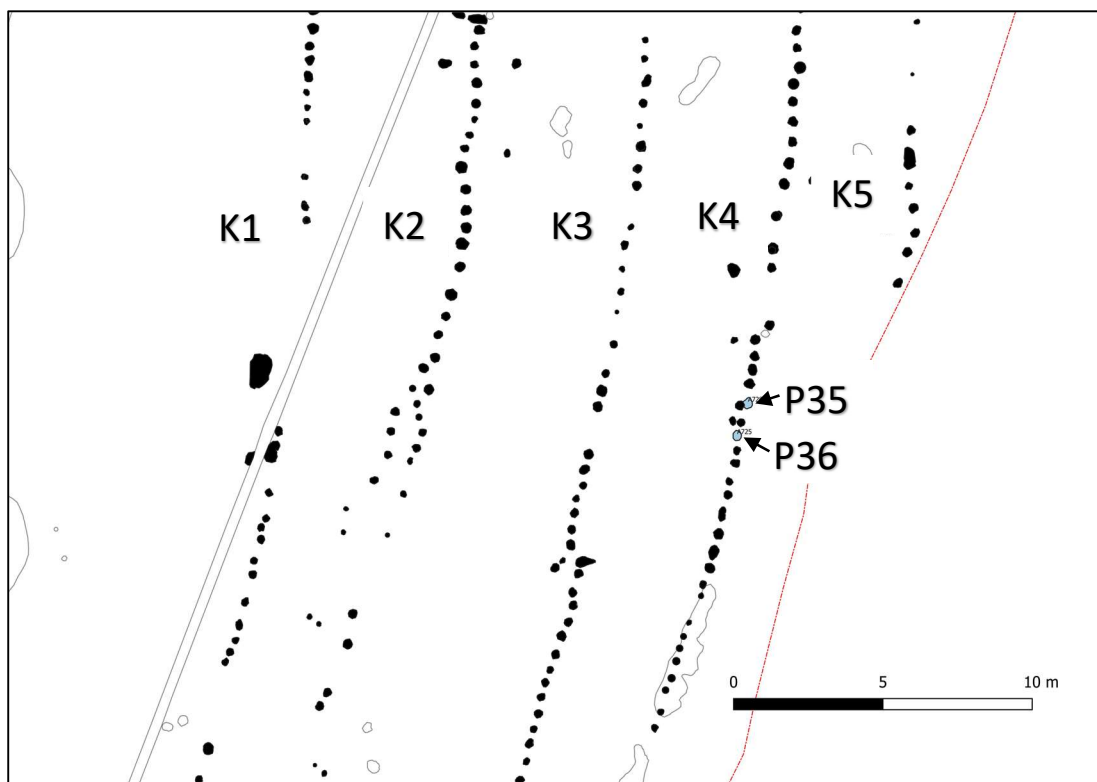
Jordprøverne blev floteret af firmaet Scanflot ved Niels Michaelsen. Floteringsanlægget består af et anlæg, hvor der tilføres vand gennem flere dyser nederst på en skrånstillet sliske, hvor også jordprøven påhældes. Efterhånden som vandstanden stiger, frigøres elementer i jordprøven, der er lettere end vandet, såsom forkullede planterester, og flyder til sidst ud over den øverste ene af slisken, hvor de opfanges i et stofnet med maskestørrelser på ca. 0,25 mm. Floteringsprøven i stofnettet tørres og er nu klar til gennemsyn, mens den tunge floteringsrest, der ligger tilbage i floteringsmaskinen efter den afsluttede floteringsproces, kan soldes.

Det kursoriske gennemsyn

Resultatet af det efterfølgende arkæobotaniske kursoriske gennemsyn fremgår af tabel 1. Gennemsynet blev foretaget af cand.mag. Mads Bakken Thastrup på Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum.

Der blev fundet forkullede kornkerner og/eller frø i cirka en tredjedel af de gennemsete prøver, men som regel kun få makrofossiler per prøve. Kornkernerne blev bestemt til byg (*Hordeum vulgare*) i form af nøgen byg (*Hordeum vulgare* var. *nudum*) og emmer/spelt (*Triticum turgidum* ssp. *dicoccon*/*Triticum aestivum* ssp. *spelta*). Af forkullede frø blev der erkendt bleg/fersken-pileurt (*Persicaria lapathifolia/maculosa*), ærteblomst-familien (Fabaceae), snerre (*Galium* sp.), hanekro (*Gaehloopsis* sp.) og sæddodder (*Camelina sativa*).

¹ KNV 00440, Rødvigvej III (FHM 4296/2519). Lille Heddinge sogn, Stevns herred, Region Sjælland. Sted. nr. 050606-26. UTM: 714838/6129027,5 Zone 32

Figur 1. Oversigtsplan over palisadeanlægget og offergruberne fra KNV 00440-02, Rødvigvej III. De arkæobotanisk analyserede prøver P35 og P36 er markeret med lyseblåt i palisade K4

Af planter, som kan indikere indsamling blev fundet fragmenter af mulig frugtkerne, fragmenter af hasselnøddeskal (*Corylus avellana*) og frø fra hindbær/korbær (*Rubus ideaus/caesius*),

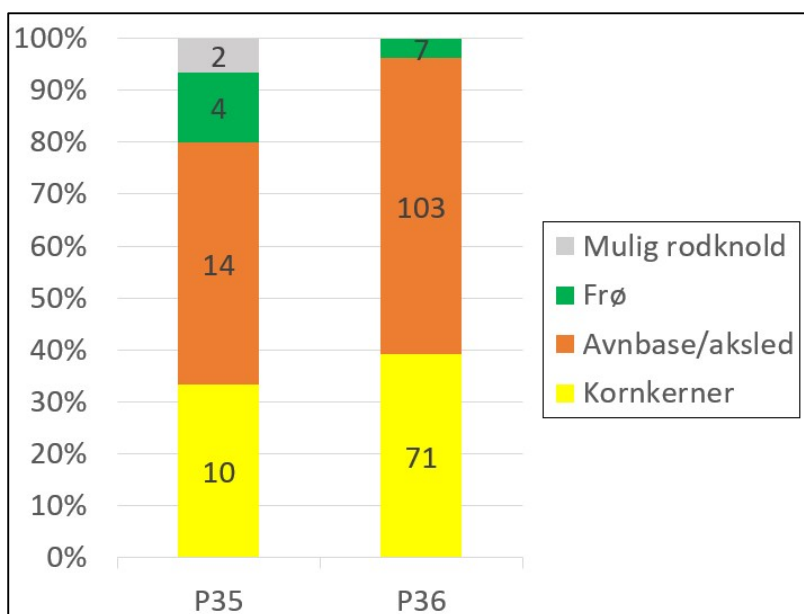
Trækulsmængden i prøverne var varierende fra meget lav til høj.

På baggrund af det cursoriske gennemsyn blev det besluttet at foretage en arkæobotanisk analyse af P35 og P36, da selv mindre fund kan udvide vores viden om agerbruget på Sjælland i mellemneolitikum, der stadig er meget begrænset. Den arkæobotaniske analyse kan klarlægge sammensætningen af fundet og muligvis belyse de forskellige kornsarters betydning samt udvide vores viden om agerbruget i slutningen af mellemneolitikum(/begyndelsen af senneolitikum).

Den arkæobotaniske analyse

De to prøver er begge ¹⁴C-daterede på hver to forkullede kerner fra nøgen byg. P35 er dateret til 2621-2293 BC (95,4 % probability) og P36 til 2573-2299 BC (95,4 % probability), hvilket vil sige, at de med størst sandsynlighed stammer fra mellem-ynge enkeltgravskultur eventuelt overgangen til senneolitikum.

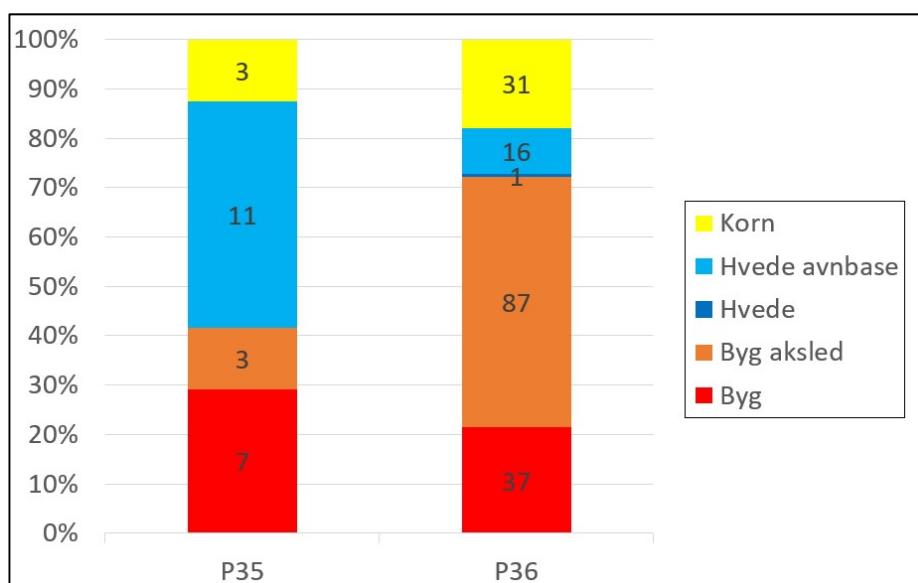
Prøverne stammer fra to stolpehuller fra det ene palisade-forløb, K4 og ligger i umiddelbar nærhed af hinanden (figur 1). Begge prøver indeholder både kornkerner, korn-aksled/-avnbasen og frø, mens kun P35 indeholder mulige rodknoldsfragmenter (figur 2; tabel 2). Når aksleddene og avnbaser omregnes til det antal kornkerner, som de repræsenterer, så er de den hyppigst forekommende type makrofossil i prøverne, idet de udgør henholdsvis 46,6 % i P35 og 56,9 % i P36, hvilket er en smule mere end kornkerner/-fragmenter med henholdsvis

Figur 2. Forholdet mellem de forskellige typer makrofossiler i de to analyserede prøver.

Kornfragmenter er omregnet, så fire fragmenter er lig med én hel kerne. Hvert byg-aksled er omregnet til at svare til tre bygkerner, mens en halv hvede-avnbase svarer til én hvede-kerne

Figur 2. Forholdet mellem kornsorterne og avnbaser/aksled i de to analyserede prøver. Kornfragmenter er omregnet, så fire fragmenter er lig med én hel kerne. Hvert byg-aksled er omregnet til at svare til tre bygkerner, mens en halv hvede-avnbase svarer til én hvede-kerne

33,3 % (P35) og 39,2 % (P36). Frø og mulige rodknolde udgør kun en mindre del af makrofossilerne (figur 2).

Forholdet mellem kornsorterne er forskelligt i de to prøver (figur 3). I P35 er hvede identificeret i form af avnbaser fra emmer (*Triticum turgidum* ssp. *dicoccon*), der svarer til syv emmer-kerner og hvede-avnbasen (*Triticum* sp.) svarende til fire hvedekerner. Byg er fundet i form af fem kerner fra nøgen byg (*Hordeum vulgare* var. *nudum*), to kerner fra byg (*Hordeum vulgare*) og et aksled fra byg, hvilket svarer til tre byg-kerner (tabel 2). I princippet kan byg-aksleddet høre sammen med nogle af byg-kernerne, så derfor bør der konservativt regnes med, at der i prøven er, hvad der svarer til syv byg-kerner og 11 hvede-kerner. Der er dermed ikke den store forskel i mængden af de to kornsorter, som ser ud til at være udgjort af nøgen byg og emmer. Det er dermed ikke muligt at afgøre, om den ene sort har haft en større betydning i agerbruget end den anden ud fra denne prøve.

I P36 er der til gengæld en tydelig forskel mellem mængden af henholdsvis byg og hvede (figur 3). Byg er identificeret i form af 26 kerner fra nøgen byg og 11 kerner fra byg samt byg-

aksled og mulige byg-aksled, der svarer til 87 byg-kerner. Hvede er fundet i form af én kerne fra emmer samt emmer- og hvede-avnbaser, der svarer til 16 hvedekerner (tabel 2). Også i dette tilfælde bør der regnes med, at aksled/avnbaser hører sammen med kernerne, så det ser dermed ud til, at der har været, hvad der svarer til 16 hvede-kerner og 87 byg-kerner i prøven. Det ser dermed ud til, at byg i form af nøgen byg har været den vigtigste afgrøde i forhold til hvede i form af emmer i denne prøve.

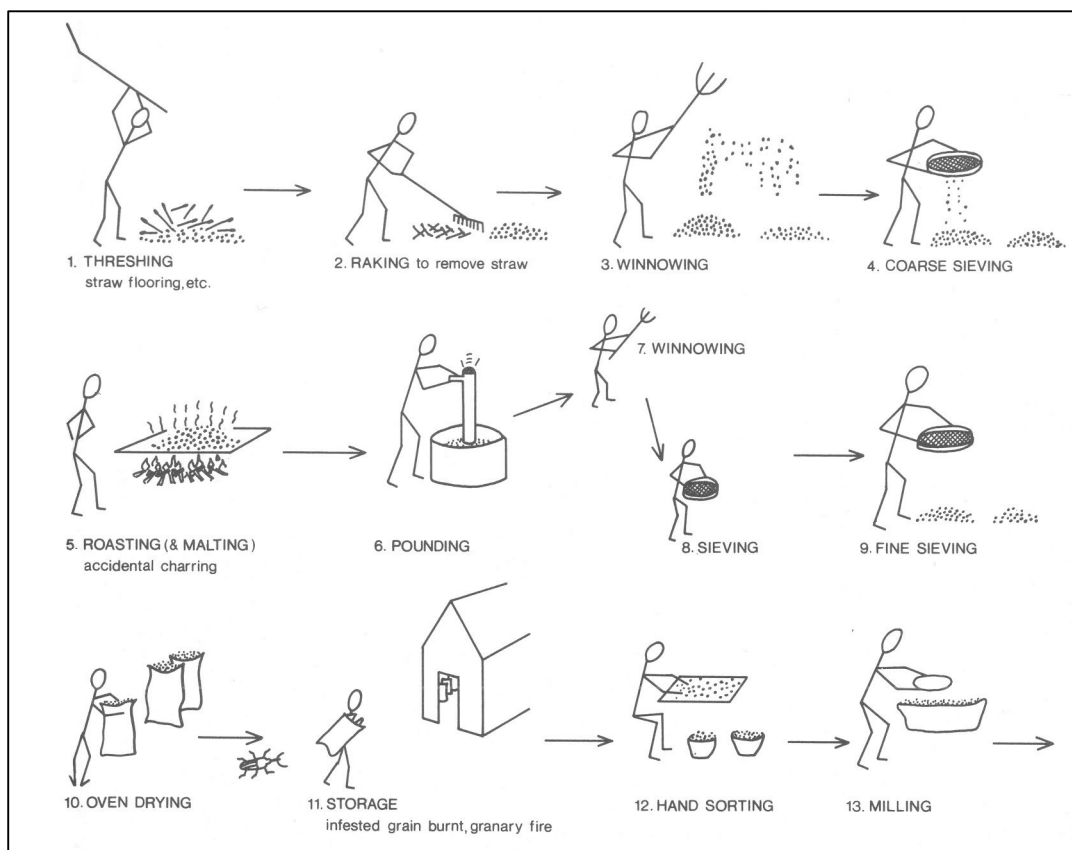
Havre (*Avena* sp.) er også identificeret i form af to kerner i P36 (tabel 2), men det kan desværre ikke afgøres, om der er tale om dyrket havre eller ukrudtsarten flyve-havre. Kerner fra de to arter er nemlig ens i forkullet tilstand, og arterne kan kun skelnes fra hinanden, hvis der er vedbevarede avner til stede i prøverne (Jacomet et al. 2006), hvilket ikke var tilfældet på denne lokalitet.

Det er svært at tolke de få ukrudtsfrø, der er fundet i prøverne, særligt da otte ud af 11 frø på grund af bevaring ikke kan identificeres som andet end frø. De sidste tre kan identificeres som nellike-familie (Caryophyllaceae), gåsefod (*Chenopodium* sp.) og snerre (*Galium* sp.)(tabel 2). Selv disse tre identificerede frø kan ikke umiddelbart tilskrives en bestemt biotop, da de ikke kan identificeres til underart.

De mulige rodknoldsfragmenter er meget svære at tolke på, da det ikke vides, om de tilhører en spiselig art. Dermed er det umuligt at afgøre, om det er intentionelt, at de er havnet i anlægget, eller om det skyldes et uheld – altså om de er intentionelt indsamlet, eller om de har vokset i nærheden af anlægget og er tilfældigt forkullet.

Sammensætningen af makrofossilerne i prøverne med overvægt af avnbaser/aksled fra henholdsvis emmer og nøgen byg i forhold til kornkerner antyder, at der kan være tale om affald fra kornrensning (figur 4). Avnbaserne fra emmer kunne pege i retning af, at makrofossilerne muligvis stammer fra den sidste håndrensning inden madlavningen, idet emmer som regel bliver oplagret som små-aks og først får fjernet avnbaserne mm. umiddelbart før madlavningen for bl.a. at beskytte kernerne mod råd under oplagringen (Hillman 1984).

En anden mulighed er, at der kunne være tale om korn, der endnu ikke var tærsket – det vil sige, at kernerne stadig sad i avnerne, hvilket vil betyde, at både kerner og henholdsvis avnbaser/aksled er til stede. I givet fald burde bygkerne- og bygaksleds-forholdet ideelt set være 3:1, da der sidder tre bygkerner på hvert aksled ved 6-radet byg, som der sandsynligvis er tale om her. Hos emmer burde forholdet være 2:1, da der sidder to kerner fast i en emmer-avnbase. Når der ses på makrofossilerne i prøverne, så er dette langt fra tilfældet (figur 3; tabel 2). Tværtimod er der en generel overvægt af avnbaser/aksled - kun for byggen i P35 passer forholdet tilnærmelsesvist. Det generelle misforhold kan skyldes repræsentativitetsproblemer, da der er tale om forholdsvis få makrofossiler, hvilket medfører, at de ikke nødvendigvis repræsenterer den forhistoriske virkelighed, og at statistikken bygger på et for svagt grundlag. Til gengæld er det ikke sandsynligt, at det skyldes forkulningsprocesserne, da kerner generelt bedre overlever forkulning end de øvrige dele af kornakset (Boardman og Jones 1990).

Figur 4. De forskellige agerbrugsprocesser i forbindelse med rensning og oplagring af kornet efter høst ud fra etnoarkæologiske studier (Renfrew & Bahn 1994, s. 235)

Med forbehold for det lave antal makrofossiler og det deraf følgende svage statistiske grundlag er den mest sandsynlige tolkning af makrofossilerne, at de stammer fra kornrensningsaffald fra henholdsvis nøgen byg og emmer. Om de så stammer fra en affaldsdeponering, eller der er tale om et offer i forbindelse med opførelsen af palisaden, er det til gengæld ikke muligt at tolke ud fra sammensætningen af makrofossiler.

Opsamling

På trods af det forholdsvis lave antal makrofossiler i de to prøver er der ingen tvivl om, at der på lokaliteten er blevet dyrket byg i form af nøgen byg og hvede i form af emmer. Hvordan forholdet mellem de to afgrøder har været, kan prøverne til gengæld ikke umiddelbart give svar på. Sammensætningen af makrofossilerne antyder, at der sandsynligvis er tale om kornrensningsaffald, da der er en overvægt af avnbaser/aksled i forhold til kornkerner.

Prøverne giver os ikke alene et lille indblik i hvilke kornsorter, der blev dyrket på lokaliteten, men muligvis også viden om kornrensningsprocesserne i perioden. Dermed er prøverne med til at øge vores viden, om afgrøderne og agerbrugsprocesserne i en periode og et område, hvor vi bygger vores viden på et forholdsvis lille grundlag, da antallet af arkæobotaniske analyser fra enkeltgravskulturen og senneolitikum på Sjælland (og til dels i resten af Danmark) endnu er forholdsvis lille (se f.eks. Andreasen 2009; Andreasen 2016; Henriksen 2003; Jensen 2013; Robinson 1994; 2003; Thastrup et al. 2016).

Emmer og nøgen byg er også de kornsorter, der ser ud til at være hyppigst forekommende i enkeltgravskulturen og senneolitikum generelt (Andreasen 2009; Robinson 2003), så

prøverne passer fint ind i det billede, vi foreløbigt har af afgrøderne i perioderne. Der ses dog også en mulig dyrkning af brødhvede og i senneolitikum tillige spelt, som ikke ses afspejlet i de to prøver fra Rødvigvej III. Om dette skyldes tilfældigheder, eller at disse afgrøder ikke har været dyrket på lokaliteten i den periode, hvor palisaden blev bygget, er det ikke muligt at afgøre. Men den arkæobotaniske analyse af prøverne fra Rødvigvej III ser ud til at konsolidere indtrykket af et agerbrug i enkeltgravskulturen(/senneolitikum), der fortrinsvis hvilede på nøgen byg og emmer. Om dette billede holder i fremtiden, kan kun yderligere analyser afgøre.

Litteraturliste

- Andreasen, Marianne Høyem 2009: Agerbruget i enkeltgravsskultur, senneolitikum og ældre bronzealder i Jylland – belyst ud fra plantemakrofossiler. *Kuml* 2009, s. 9-55
- Andreasen, Marianne Høyem 2016: KNV 00089, Egedesvej (FHM 4692/1783) Arkæobotanisk analyse af et senneolitisk hus. *Rapport for Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum* 4:2016
- Boardman, Sheila & Glynis Jones 1990: Experiments on the Effects of Charring on Cereal Plant Components. *Journal of Archaeological Science* 1990, vol. 17, s. 1-11
- Henriksen, Peter Steen 2003: Arkæobotaniske undersøgelser af materiale fra Kroppedal Museum for Astronomi, Nyere tid, Arkæologi. *NNU Rapport nr. 12, 2003*
- Hillman, Gordon 1984: Interpretation of archaeological plant remains: The application of ethnographic models from Turkey, s.1-41 I: van Zeist, W. & Casparie, W.A. (eds.): *Plants and ancient Man*. Rotterdam
- Jacomet, Stefanie & collaborators 2006: *Identification of cereal remains from archaeological sites*. 2nd edition. Archaeobotany Lab IPAS, Basel University
- Jensen, Peter Mose 2013: Makrofossilanalyse fra TAK 1449, Jasonminde (FHM 4296/1056) Arkæobotaniske analyser af fem to-skibede huse fra senneolitikum/ældre bronzealder. *Rapport for Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum* 6:2013
- Renfrew, C. & P. Bahn 1994: *Archaeology. Theories, Methods and Practice*. Genoptryk fra 1991. London
- Robinson, David Earle 1994: Et katalog over rester af dyrkede planter fra Danmarks forhistorie. *NNU Rapport nr. 13, 1994*
- Robinson, David Earle 2003: Neolithic and Bronze Age Agriculture in Southern Scandinavia – Recent Archaeobotanical Evidence from Denmark. *Environmental Archaeology* 8, s. 145 – 165
- Thastrup, Mads Bakken, Marianne Høyem Andreasen & Jannie Holm Larsen 2016: ROM 3250, Vinge st., etape II (FHM 4692/2128) Arkæobotanisk og vedanatometisk analyse af et senneolitisk hus. *Rapport for Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum* 25:2016

Planterne

De dyrkede og indsamlede arter

Hordeum vulgare L. Seksradet byg (nøgen). 60-120 cm høj. Højden kan have ændret sig på grund af avling (Mossberg & Stenberg 2005)

Triticum turgidum ssp. *dicoccon* L. Emmer. Højde 90-120 cm. (Hansen 1993)

Planter identificeret til slægt eller familie

Avena sp. Havre

Caryopfyllaceae. Nellikfamilien

Cerealia. Korn

Chenopodium sp. Gåsefod

Galium sp. Snerre

Litteraturliste

Hansen, K. 1993: *Dansk feltflora*. 1. udgave, 6. oplag. København

Mossberg, B., L. Stenberg & S. Ericsson 2005: *Den Store Nordiske Flora*. G.E.C. Gads Forlag. København

PRØVE- NR	EGNET TIL			ANTAL		TRÆKUL	ØVRIGE BEMÆRKNINGER
	MAKROFOSSIL ANALYSE	VEDANALYSE	¹⁴ C- DATERING	KORN	FRØ		
P1	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Recente rødder
P2	Nej	Nej	Evt.	0	1 cf.	XXX	Recente rødder
P3	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P4	Nej	Ja	Evt.	1*	0	XXXX	*ikke egnet til C14
P5	Nej	Ja	Evt.	0	3	XXXX	Fabaceae, Galium sp.
P6	Nej	Ja	Evt.	1 cf. f.	0	XXXX	
P7	Nej	Ja	Ja	1	0	XXXX	
P8	Nej	Ja	Ja	1	0	XXXX	Emmer/spelt
P9	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXX	
P10	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P11	Nej	Ja	Ja	1	0	XXXX	Byg, recente rødder
P12	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P13	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P14	Nej	Nej	jEvt.	0	0	XX	
P15	Nej	Ja	Ja	2 f.	1 + 2*	XXXX	Galium sp., *cf. frugtkerne (fragmenter)
P16	Nej	Nej	Evt.	0	3 + 1*	XXX	Galium sp., Galeopsis sp., *fragment af hasselnøddeskal (Corylus avellana)
P17	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Recente rødder
P18	Nej	Nej	Ja	2	1	XXX	Emmer/spelt, Rubus idaeus/caesius
P19	Nej	Ja	Ja	1 f.	1	XXXX	Galium sp.
P20	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	Recente rødder
P21	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P22	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P23	Nej	Nej	Evt.	0	1	XXX	Recente rødder
P24	Nej	Nej	Ja	1	1	XXX	Byg, Rubus idaeus/caesius, recente rødder
P25	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P26	Nej	Ja	Evt.	0	1*	XXXX	*fragment af hasselnøddeskal (Corylus avellana)
P27	Nej	Ja	Evt.	0	1*	XXXX	*fragment af hasselnøddeskal (Corylus avellana)
P28	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P29	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXXX	
P30	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P31	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P32	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P33	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P34	Nej	Ja	Evt.	0	1	XXXX	Fabaceae
P35	Evt.	Nej	Ja	7 + 2 f.	0	XXX	Byg
P36	Ja	Ja	Ja	27 + 12 f.	0	XXXX	Nøgen byg
P37	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P38	Nej	Nej	Nej	0	0	X	Recente rødder
P39	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Recente rødder
P40	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	Recente rødder
P41	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Recente rødder
P42	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P43	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P44	Nej	Nej	Evt.	0	1	XXX	
P45	Nej	Nej	Evt.	0	1	XXX	Camelina sativa, recente rødder
P46	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	Recente rødder
P47	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P48	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	Recente rødder

P49	Nej	Ja	Evt.	1 cf. f.*	1**	XXXX	*ikke egnet til C14, **fragment af hasselnøddeskal (Corylus avellana)
P50	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P51	Nej	Ja	Ja	1 + 1 f.	4*	XXXX	*fragment af hasselnøddeskal (Corylus avellana)
P52	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P53	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P54	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P55	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P56	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P57	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P58	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P59	Nej	Ja	Evt.	0	1	XXXX	Fabaceae
P60	Nej	Nej	Evt.	0	1*	XXX	*fragment af hasselnøddeskal (Corylus avellana)
P61	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P62	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P63	Nej	Ja	Evt.	0	1*	XXXX	*fragment af hasselnøddeskal (Corylus avellana), recente rødder
P64	Nej	Ja	Ja	1	0	XXXX	Emmer/spelt
P65	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	
P66	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P67	Nej	Nej	Evt.	0	1	XXX	
P68	Nej	Ja	Evt.	1 f.*	0	XXXX	*ikke egnet til C14
P69	Nej	Ja	Evt.	0	0	XXXX	
P70	Nej	Nej	Evt.	1 f.*	0	XXX	*ikke egnet til C14
P71	Nej	Nej	Evt.	0	0	XXX	Recente rødder
P72	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	
P73	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Persicaria lapathifolia/maculosa, få stykker trækul
P74	Nej	Nej	Ja	1	0	X	Byg
P75	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P76	Nej	Nej	Nej	0	0	X	
P77	Nej	Nej	Evt.	0	0	XX	Recente rødder

Tabel 1. Den kursoriske gennemgang af floteringsprøverne fra KNV 00440-02, Rødvigvej III.
x markerer en subjektiv bedømmelse af mængden af trækul, hvor x er mindst, og xxxxx er størst

P-nr.	35	36	P-nr.
Færdig prøve (ml)	10	15	Færdig prøve (ml)
Oprindelig jordprøve (liter)	5?	5?	Oprindelig jordprøve (liter)
Cerealia indet (fragment)	12	124	Korn ubestemmeligt (fragment)
Avena sp.		2	Havre
Hordeum vulgare var. nudum	3	24	Nøgen byg
Hordeum vulgare	2	11	Byg
Hordeum vulgare aksled (antal/antal led)	1/1	7/7	Byg aksled (antal/antal led)
cf. Hordeum vulgare aksledsfragmenter		22	Mulig byg aksledsfragmenter
Triticum turgidum ssp. dicoccon		1	Emmer
Triticum turgidum ssp. dicoccon avnbase (antal/antal halve)	5/7	9/13	Emmer avnbase (antal/antal halve)
Triticum sp. avnbase (antal/antal halve)	2/4	3/3	Hvede avnbase (antal/antal halve)
cf. Rodknold fragment	2		Mulig rodknold fragment
Caryophyllaceae	1		Nellikefamilien
Chenopodium sp.		1	Gåsefod
Galium sp.		1	Snerre
Indet	3	5	Ubestemmelig
Trækul (X-XXXXX)	xxx	xxxx	Trækul (X-XXXXX)
Bemærkninger			Bemærkninger

Tabel 2. Makrofossilanalyse af floteringsprøverne P35 og P36 fra K4 fra KNV 00440-02, Rødvigvej III. x markerer en subjektiv bedømmelse af mængden af trækul, hvor x er mindst, og xxxxx er størst

Rapporterne fra Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum fremlægger resultater i forbindelse med specialundersøgelser af arkæologisk genstandsmateriale.

Hovedvægten er lagt på undersøgelser med en naturvidenskabelig tilgangsvinkel. Heriblandt kan nævnes arkæobotaniske undersøgelser, vedanatominiske undersøgelser, antropologiske undersøgelser af skeletter samt zooarkæologiske undersøgelser.

Der optræder også andre typer dokumentationsfremlæggelser, som f.eks. besigtigelse af marinarkæologiske lokaliteter og metodebeskrivelser af konserveringsteknisk karakter.

Alle rapporter kan downloades fra Moesgaard Museums hjemmeside.

Eftertryk med kildeangivelse tilladt.